

»Zgodovina asimilacije«

Velikokrat pišemo v našem listu o narodnostnih in manjšinskih problemih zahodne Evrope. Saj smo tudi zamejski Slovenci del te danes politične enote in skušamo zato tudi čim bolj spoznavati vsestransko stvarnost evropske skupnosti (tudi etnično in jezikovno), posebej pa še politično.

Zanimive pa so lahko tudi izkušnje narodnostnih skupin vzhodne Evrope, ki tudi ni brez svojih narodnostnih problemov, kot v velikem priča prav primer večnacionalne Sovjetske zveze in njenih narodov. Pa tudi druge narodnostne stvarnosti so dokaj žive in aktualne. Tako posebej, recimo, v Vzhodni Nemčiji problem Lužiških Srbov, tega zanimivega slovanskega otoka v nemškem morju, ki skozi dolga stoletja kljubuje politiki asimilacije in potujčevanja. Gotovo so še drugi podobni primeri, ki kažejo na podobne pojave, toda ta je lahko tudi za nas eden najzanimivejših.

»Primorske novice« objavljajo v eni svojih zadnjih številčk pogovor z znanim kulturnim delavcem Lužiške Srbije. V svojih odgovorih omenjeni predstavnik opisuje razmere v svoji domovini. Predvsem pa podaja prerez težke usode Lužiških Srbov skozi zgodovino.

Nekaj zanimivih ugotovitev: vloga in pomemben delež duhovščine pri ohranitvi narodne identitete, povojna rekonstrukcija kulturnih ustanov in šolstva (imajo med drugim dve gimnaziji); vloga znanstvenikov in književnikov itd. Predvsem pa odločna volja po samoohranitvi. Še posebej pa trditev: »Zgodovina Lužiških Srbov je zgodovina asimilacije.« To, kar je prva nevarnost za vsako ogroženo narodno skupnost. In zato tudi druga trditev: »Treba je biti ofenziven.« Seveda moramo ta stavček pravilno razumeti, kot odločen odgovor na vsak poskus asimilacije s strani večine!

Danes se tudi v nemškem svetu slišijo taki in drugačni glasovi. Predsednik Vzhodne Nemčije Honecker prisostvuje postavitvi temeljnega kamna obnovitve glavne berlinske sinagoge. Predsednik Bundestaga Jenninger pa skoraj opravičuje Hitlerjeve trijumfe in se čudi, kako da Judje niso sprejeli vsiljenih omejitev. S tem nočemo trditi, da je, recimo DDR (Vzhodna Nemčija) boljša od BRD (bonnska Nemčija). Vsekakor je pa vloga manjšinskih skupnosti (tudi Judje so to) vedno problem stabilnosti in ogledalo za demokracijo neke države.

dalje na 2. strani ■

Proglášena je bila ustanovitev palestinske države, a pot do miru bo še težavna

Za palestinsko ljudstvo je torek, 15. novembra, zgodovinski dan. Njegov Narodni svet je po nekajdnevem zasedanju v Alžiru proglasil rojstvo neodvisne palestinske države na zasedenih ozemljih Cisjordanije in Gaze ter z glavnim mestom Jeruzalemom.

V nekem italijanskem dnevniku smo ob proglasitvi nove države brali, kako se v zgodovini še ni zgodilo, da bi narodnoosvobodilno gibanje proglasilo ustanovitev svoje države iz tujine in ne da bi imelo oblast in nadzorstvo vsaj nad delom lastnega narodnega ozemlja. Pisec pa kljub temu meni, da je sklep v Alžiru zgodovinskega pomena, ker je palestinski Narodni svet hkrati pristal na tisti resoluciji Varnostnega sveta Združenih narodov, ki govori o izraelski državi in njeni varnosti znotraj mednarodno priznanih mej. Organizacija za osvoboditev Palestine je torej v Alžiru posredno priznala obstoj izraelske države, kar se je zgodilo prvič v njeni zgodovini.

Glavni palestinski voditelj Arafat namerava rojstvo nove države uradno sporočiti glavnemu zboru Združenih narodov in je v ta namen že prosil pristojne ameriške oblasti, naj mu dovolijo, da pride v New York, kjer je sedež OZN.

V mednarodnih političnih krogih so proglasitev nove neodvisne palestinske države na splošno pozitivno ocenili, vendar

vsi soglašajo, da pot do ureditve bližnje-vzhodne krize ne bo lahka. Voditelj izraelske stranke relativne večine Likud, ministrski predsednik Shamir je že izjavil, da palestinski sklep ne bo v ničemer spremenil izraelske politike do Palestincev. Ne glede na ta izvajanja, ki so gotovo bolj izliv čustva kot izraz razuma, postaja čedalje bolj aktualno in kočljivo predvsem vprašanje zasedenih ozemelj, na katerih se nadaljuje upor palestinskega prebivalstva. Znano je, da obstajajo glede tega v Izraelu vsaj tri stališča. Nekateri (redki) se zavzemajo za umik s teh ozemelj; nekateri zahtevajo, naj se ozemlja kratkoročno priključijo izraelski državi, drugi pa menijo, da bi si Izrael lahko priključil vsaj del zasedenih ozemelj. Rešitev tega vprašanja silno otežkočajo judovska naselja, ki so jih zgradili na palestinskem ozemlju v kolonizacijske namene. Jasno je, da se koloni upirajo kakršnikoli kompromisni rešitvi. Stanje je torej silno zapleteno in je zato ureditev odnosov med Izraelci in Palestinci še daleč.

To seveda v ničemer ne zmanjšuje pomena palestinskega zasedanja v Alžiru, ker je sklep o ustanovitvi države gotovo okreplil pogodbeno moč Organizacije za osvoboditev Palestine, okreplil narodno samobitnost in narodno zavest, kar bo gotovo olajšalo boj in prizadevanja, da bi nova država čimprej zaživela.

Slovenska skupnost za enakopravno in omikano sožitje

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti v Trstu je na redni seji dne 9. t.m. po obširnem poročilu političnega tajnika dr. Hareja pogljobljeno razpravljalo o trenutnem političnem in upravnem položaju na Tržaškem. Ugotovil je predvsem, da se je na pobudo Italijanske socialistične stranke in ob sodelovanju Krščanske demokracije ter ostalih italijanskih sredinskih strank prekinilo obdobje, ki je trajalo nad 20 let in za katerega je bilo značilno neposredno sodelovanje predstavnikov slovenske narodne skupnosti v tržaškem občinskem in pokrajinskem odboru. Slovenska skupnost jemlje to dejstvo na znanje, a poudarja, da

pomeni korak nazaj, ker grozi resna nevarnost, da se v Trstu hudo zamajajo temelji razumevanja in sožitja med italijansko večino in slovensko manjšino ter se vrne obdobje strogega ločevanja po narodnosti, ki samodejno vodi v getizacijo obeh jezikovnih skupnosti.

Pokrajinski svet je v tej zvezi sklenil, da se bo tudi v novih okoliščinah odločno zavzemal za enakopravno in omikano sožitje med obema narodnostnima skupnostima, ker je globoko prepričan, da samo takšna politika more na daljši rok resnično koristiti Trstu in njegovemu prebival-

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 20. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledarček; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša in župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Fek«. Radijska pravljica (Zora Saksida); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mario Uršič: »Dogodivščine podeželskega gledališča ali dnevnik Anatola Firsca«; 15.30 Šport in glasba; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 21. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 O ljubezni v književnosti; 12.40 Mešani zbor Milan Pertot iz Barkovelj; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika - Zapisi in glasba; 15.00 Miguel de Cervantes Saavedra: »Veš, umni plemič don Kihot iz Manče«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Komorna skupina Gallus Consort v repentabski cerkvi; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 22. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 In ti, kam pojdeš v soboto zvečer?; 12.40 Mešani zbor Milan Pertot iz Barkovelj; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Prvo, drugo ali tretje?«; 14.30 Iz Beničje; 15.00 Miguel de Cervantes Saavedra: »Veš, umni plemič don Kihot iz Manče«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Komorna skupina Gallus Consort v repentabski cerkvi; 18.00 Mario Uršič: »Dogodivščine podeželskega gledališča ali dnevnik Anatola Firsca«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 23. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Zdravniška posvetovalnica; 12.40 Moški zbor Fran Venturini od Domja; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Govorimo o glasbi; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Wieland Kuijken (viola da gamba) v repentabski cerkvi; 18.00 Spomini na osemindesetseto leto; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 24. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Debelost in akupunktura; 12.40 Moški zbor Fran Venturini od Domja; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Nediški zvon; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvignjena zavesa; 15.00 Boris Pahor »Nomadi brez oaze«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Zbor Città di Parma; 18.00 Mal' položi dar domu na oltar — zanimivosti iz arhiva Ciril-Metodove šole v Trstu ob 100-letnici ustanovitve; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 25. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Filmi ra ekranih; 12.40 Mešani zbor Primorec-Tabor iz Trebč in z Opčin; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah - Od Milj do Devina; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček; 14.30 Goriški razgledi; 15.00 Boris Pahor: »Nomadi brez oaze«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Glasbena kronika s Hrvaškega; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 26. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Koncert za srce in orkester; 12.40 Mešani zbor Primorec-Tabor iz Trebč in z Opčin; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Glas od Rezije«; 15.00 Drugi program. Vodi Peter Cvelbar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Letošnje 7. mednarodno violinsko tekmovanje »Premio Rodolfo Lipizer« v Goric; 18.00 Johann Wolfgang Goethe: »Ifigenija na Tavridi«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorilni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Slovenska skupnost za enakopravno...

■ nadaljevanje s 1. strani

stvu. Izvoljeni predstavniki Slovenske skupnosti bodo tudi v klopih opozicije spodbujali in podpirali politiko, ki bo v skladu s pravkar omenjenimi temeljnimi smernicami, ter bodo odločno odklanjali predloge in ukrepe, ki bi ogrozili politiko enakopravnega in omikanega sožitja ter sporazumevanja med večino in manjšino.

Slovenska skupnost odklanja vsako odgovornost za položaj, ki je nastal po junijskih upravnih volitvah v Trstu, ter z največjo odločnostjo zavrača zlobna podtikanja glede stanja v devinsko-nabrežinski občinski upravi. V tej zvezi poudarja, da ni mogla sprejeti predloga PSI o novem županu, ker bi to zanjo predstavljalo samomorilno dejanje. Da je bil predlog PSI nesprejemljiv, v ostalem zgovorno dokazuje stanje v sami socialistični stranki prizadete občine, saj je v njej nastal razkol, katerega posledica je bil izstop iz stranke vidnejšega slovenskega predstavnika — enega od treh izvoljenih socialističnih občinskih svetovalcev.

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti bo še dalje pobliže spremljal politično in upravno delo na pokrajini in v vseh petih

»Zgodovina asimilacije«

■ nadaljevanje s 1. strani

Razmišljanja, ki veljajo malodane za vse situacije in okoliščine, v katerih se danes znajdejo manjšinske skupnosti. Naj gre to za klasične narodne skupnosti oz. manjšine ali pa za versko etnične skupnosti, kot je primer Judov. Osnova vsega je narodna in kulturna samozavest, torej živa zavest o lastni identiteti, mimo katere ne moremo in ne smemo. Prav v tem bomo lahko vedno premagali problem asimilacije, ki grozi tako Lužiškim Srbom kot nam primorskim Slovincem. Zato pa naš boj osnujmo na načelih odločnosti in samozavesti ter ofenzive, pa obenem tudi na osnovi širše današnje manjšinske solidarnosti in s pogledom uprtim v Evropo narodov!

a. b.

občinah na Tržaškem in v rajonskih sosvetih. Pri tem bo imel stalno pred očmi novi položaj, ki je nastal po zadnjih upravnih volitvah, ko je zaradi odsotnosti slovenskih predstavnikov, izvoljenih na listi PSI, Slovenska skupnost prevzela nase nova bremena in odgovornosti. Tudi zaradi tega Slovenska skupnost računa na podporo in razumevanje čim širšega kroga slovenskih rojakov.

—o—

»POSTRELJENA KNJIŽEVNOST«

Sovjetski dnevnik »Večernija Moskva« je objavil daljši članek z naslovom »Postreljena književnost«, v katerem obravnava pokol sovjetskih pisateljev za časa stalinizma. Prvega kongresa Zveze sovjetskih pisateljev se je leta 1934 udeležilo nad 600 pisateljev. Dobra tretjina je padla v nemilost, nekatere so ustrelili, druge pa obsodili na dosmrtno ječo. V zaporih so se dokajkrat znašli istočasno disidenti in najvnetejši zagovorniki komunizma.

List predlaga, naj bi v glavni dvorani zveze sovjetskih pisateljev odkrili ploščo žrtvam stalinističnih čistk. Ploščo naj bi postavili poleg že obsotječe, ki spominja na padle književnike med drugo svetovno vojno. Dnevnik je objavil tudi seznam pisateljev, ki so pomrli v stalinovih zaporih. Seznam žrtev stalinizma pa je na žalost, dodaja članek, mnogo daljši od tistega, ki se spominja padlih v vojni.

DUBČEK ČASTNI DOKTOR V BOLOGNI

Voditelj »češkoslovaške pomladi« Aleksander Dubček se mudi v Italiji, kjer so mu v nedeljo, 13. t.m., na univerzi v Bologni podelili častni doktorat iz političnih ved. Novi častni doktor je star 67 let. Tudi v Bologni je zagovarjal veljavnost prizadevanj za uresničitev socializma s človeškim obrazom, čemur je na Češkoslovaškem pred 20 leti naredila konec sovjetska zasedba. Od leta 1970 Dubček živi dejansko kot konfiniranec v Bratislavi. Na slovesnosti v Bologni je govoril v slovaškem jeziku.

Proti politiki romunske vlade

V 17 različnih mestih so 15. t.m. priredili manifestacije v podporo romunskega prebivalstva in proti gospodarski politiki predsednika Ceausescuja. Manifestacije je priredila mednarodna zveza za zaščito človekovih pravic. 15. november pa so izbrali, ker je pred letom dni prišlo v Brasovu do ostrih spopadov med delavci in policijo. Istočasno so manifestanti protestirali tudi proti romunski politiki do narodnih manjšin, saj so v tej državi porušili osem tisoč vasi, v katerih so živeli pretežno pripadniki madžarske manjšine. Manifestacije so bile v Budimpešti, Varšavi, New Yorku, Torontu, Caracasu in v vseh evropskih prestolnicah.

Bukareštanske oblasti so izgnale iz države nekega francoskega časnikarja in fo-

toreporterja, ker sta skušala intervjuvati romunskega disidenta, ki je prestal leto dni zapora zaradi udeležbe pri neki manifestaciji v korist madžarske manjšine.

—o—

TURIZEM V ITALIJI

Po podatkih statističnega urada v Firencah izkazuje italijanska turistična bilanca v letu 1988 11 tisoč milijard lir prebitka.

Industrijska proizvodnja se je v letošnjem septembru povečala za 4,4 odstotka v primerjavi s istim mesecem leta 1987. V prvih devetih mesecih letos se je industrijska proizvodnja povečala za 5,1 odstotka v primerjavi z istim obdobjem lani.

PROSTOR MLADIH

VEČER O »AFERI JANŠA«
V SLOVENSKEM
KULTURNEM KLUBU

V soboto, 12. novembra, so v Slovenskem kulturnem klubu organizirali srečanje s člani uredniškega odbora revije Mladina. Med drugimi so povabili odgovornega urednika Francija Zavrta. Na žalost so ljubljanski gostje morali malo pred srečanjem odpovedati svoj prihod v Trst.

Člani kluba so srečanje z Ljubljanci nadomestili z novim programom, ki je prav tako uspel. Uvodno besedo je imela predsednica Slovenskega kulturnega kluba Kristina Martelanc. Nato je Breda Su-

V sredo, 23. novembra, bo ob 20.30 v mali dvorani Kulturnega doma, ul. Petronio 4, predavanje pesnika Cirila Zlobca

DUHOVNOST PRI SLOVENCIH DANES

Predavanje sodi v okvir priprav na Ljudski misijon 1988 v tržaški škofiji.

sič prebrala rezultate ankete, ki jo je SKK izvedel po slovenskih šolah. Besedo je prevzel predsednik MS SSK David Slobec, ki je v glavnih obrisih prikazal pristop MS SSK do »afere Janša«. Predsednik tržaškega Odbora za varstvo človekovih pravic Vinko Ozbič je potem predstavil delovanje tega odbora. Sledili so še filmski posnetki sojenja Janezu Janši, Ivanu Borštnerju, Franciju Zavrta in Davidu Tasiću, ki je bilo julija letos v Ljubljani.

Večer v SKK je bil po mnenju udeležencev zanimiv, kar se je odražalo tudi v pogovoru med prijatelji, ki so se po srečanju zadržali v prostorih kluba.

T. in M. S.

Koroška in Slovenija

Te dni se je mudilo na uradnem obisku v Ljubljani odposlanstvo koroškega deželnega zbora, ki ga je vodil predsednik Josef Schantl. Odposlanstvo je bilo gost slovenske skupščine. Predsednik skupščine Potrč je v pogovoru s časnikarji dejal, da so se predstavniki koroškega deželnega zbora in predstavniki slovenske skupščine pogovarjali o odprtih vprašanjih, ki zanimajo obe deželi. Potrč je pristavil, da so proučili tudi položaj slovenske narodne manjšine na Koroškem, pri čemer so poudarili, da je treba uresničiti avstrijsko državno pogodbo, ki v sedmem členu govori o zaščiti slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji.

Predmet razprave je bilo tudi vprašanje jedrske elektrarne pri Krškem in dolžitve kraja, kjer bodo skladiščili jedrske odpadke. Govorili so dalje o gradnji predora skozi Karavanke, pri čemer je predsednik Potrč dejal, da bo predor odprt za promet sredi leta 1991. V torek si je koroško odposlanstvo ogledalo tovarno Konus v Slovenskih Konjicah.

De Mita in zahteve Veneta

Med obiskom v Padovi se je ministrski predsednik De Mita dne 14. t.m. sestal s predsednikom deželne vlade Veneta Berninijem in z drugimi deželnimi predstavniki, s katerimi se je pogovarjal tudi o vprašanju obmejnih območij. V zvezi z zakonom za ta območja je nastal spor med Venetom in deželo Furlanijo Julijsko krajino. Predsednik deželne vlade Furlanije Julijske krajine Biasutti poudarja, da bi moral senat čimprej odobriti zakon za obmejna območja, ki ga je že odobrila poslanska zbornica. Predsednik vlade Veneta Bernini pa zahteva, naj se vsebina zakona korenito spremeni. Predsednik Biasutti pravi, da ne razume tega spora, saj je družbeno-gospodarska struktura Veneta povsem drugačna od družbeno-gospodarske strukture Furlanije Julijske krajine. Deželni tajnik socialistične stranke Veneta je pred dnevi v Padovi dejal, kako se mu zdi pozitivno dejstvo, da je De Mita izrazil velike pomisleke glede vsebine zakona za obmejna področja, o katerem trenutno razpravlja senatna zbornica. Socialistični deželni tajnik je pozitivno ocenil tudi pripravljenost predsednika vlade De Mite, da se loti vprašanja ustavne ureditve dežel. Temu problemu se De Mita ne bo mogel več izogniti, je naglasil deželni socialistični taj-

nik, in bo morala njegova vlada prevzeti nase natančne odgovornosti.

Kot znano, je pred dnevi tudi podpredsednik vlade, socialist De Michelis, grajal vsebino zakona za obmejna območja in se zavzel za njegovo spremembo.

Predsednik vlade De Mita se je v Padovi udeležil predstavitve njegove knjige z naslovom »Politika in inštitucije v republikanski Italiji«. Predsednik vlade se je nato dalj časa pogovarjal s predstavniki mladinskega gibanja Krščanske demokracije.

—o—

Na skupni seji Predsedstva Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije so razpravljali o pripravah na republiški plenum. Obenem pa so preučili trenutni položaj v Sloveniji in Jugoslaviji, družbeno-ekonomske razvojne probleme, poslednjo fazo uvajanja ustavnih sprememb, proces pred vojaškim sodiščem v Ljubljani in vprašanja, ki so povezana z izborom člana predsedstva Zveze komunistov.

Predsednik slovenske vlade Šinigoj se je zavzel za boj proti inflaciji, medtem ko je predsednik slovenske republike Stanovnik poudaril, da je glavni problem sodobne jugoslovanske družbe ekonomske narave.

Proces demokratizacije v Sloveniji

Medtem ko pišemo, je v Cankarjevem domu v Ljubljani še v teku 2. zbor slovenskih intelektualcev, ki razpravlja o vprašanju suverenosti slovenskega naroda.

Kot izhaja z dosedanjega poteka zasedanja, so se udeleženci izrekli za razpis referendum, od katerega naj bo odvisna usoda ustavnih sprememb in dopolnil, o čemer bi morala prihodnji torek razpravljati slovenska skupščina. Udeleženci zbora zahtevajo, naj se odloži prestajanje kazni, na katere je bila obsojena slovenska četverica. V tej zvezi je zbor že ugotovil, da je obravnava pred vojaškim sodiščem pote-

kala nezakonito, ker ni bila v slovenskem jeziku. Na zboru so tudi odobrili predlog, naj se ustanovi Demokratična zveza razuma, kar naj bo stvaren dokaz, da se je v Sloveniji začel proces demokratizacije in da se uresničujejo načela o političnem pluralizmu.

—o—

Narodna banka Jugoslavije je sporočila, da je 15. t.m. dala v obtok kovance po 10, 20, 50 in 100 dinarjev. Dosedanji kovanci za omenjeno dinarsko protivrednost so še naprej v obtoku kot zakonito plačilno sredstvo.

40 let Slovenskega dobrodelnega društva

V mali dvorani Kulturnega doma v Trstu je bila v petek, 11. t.m., proslava 40-letnice Slovenskega dobrodelnega društva. Prireditve se je udeležilo lepo število prijateljev, podpornikov in članov slovenske dobrodelne ustanove v Trstu, ki jih je najprej pozdravilo petje barkovljanskega mešanega zbora »Milan Pertot«. Zbor sestavljajo samo mladi pevci in pevke, ki jih z večjo roko vodi Aleksandra Pertot. Marsikoga je izvajanje tega zbora prijetno presenetilo.

Podpredsednica Irena Srebotnjak je povezovala posamezne točke programa, medtem ko je predsednik prof. Ivan Artač orisal 40-letno društveno delovanje, njegovo skrb za pomoč revnim dijakom, prirejanje počitniških kolonij, dobrodelne plese in drugo mnogostransko dejavnost na karita-

tivnem področju. Prof. Artač je nato izročil priznanja zaslužnim članom Slovenskega dobrodelnega društva. Prof. Vera Vesel je opozorila na brošuro, ki jo je društvo izdalo ob 40-letnici, čemur je sledil krajši koncert barkovljanskega zbora »Milan Pertot«, ki je poskrbel za zares lep glasbeni užitek.

—o—

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Franco Brusati

GALANTNI POGOVORI

Režija: Boris Kobal

Igrajo: Mira Sardoč, Silvij Kobal, Maja Blagovič in Stojan Colja.

V četrtek, 17. t.m., ob 16. uri ABONMA RED I
v petek, 18. t.m., ob 20. uri ABONMA RED K
v soboto, 19. t.m., ob 20. uri IZVEN ABONMAJA

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice na Opčinah

V nedeljo, 13. novembra, so se člani Hranilnice in posojilnice na Opčinah polnoštevilno zbrali na izrednem občnem zboru, ki je bil v prostorih društva Tabor na Opčinah, da bi odobrili nov združni statut. Ta je nastal kot sad dolgoletnega dela Vsedržavne zveze hranilnic in posojilnic, ki je v sodelovanju s posameznimi deželnimi zvezami in nadzornim organom prilagodila statute hranilnic potrebam sodobnega poslovanja in krajevnim razmeram.

Predsednik hranilnice g. Pavel Milič je v svojem uvodu najprej pojasnil zbranim članom pomen občnega zbora za našo hranilnico in poudaril, da bo le-ta odslej in na osnovi novega statuta smela opravljati vse tiste posle, ki jih predvideva zakonodaja o bančnem poslovanju; izjema pa je še vedno mednarodno poslovanje, za katero je še zmeraj potrebno pooblastilo nadzornega organa — Državnega denarnega zavoda Banca d'Italia. Ob vsakem členu je nato na kratko obrazložil razlike med starim in novim združnim statutom. Ob prisotnosti notarja, ki je bral besedilo v italijanščini, ravnatelj hranilnice dr. D. Gantar pa v slovenščini, so člani posamezne člene in statut v celoti odobrili soglasno. Le ob nekaterih členih (zakaj zadruga z »neomejeno« in ne »omejeno« zavezo) se je razvila krajša razprava. Ob koncu občnega zbora so člani z zadovoljstvom odhajali, saj so s svojim privoljenjem v spremembo statuta svoje zadruge z neomejenim jamstvom omogočili, da se bo openska hranilnica še bolj uveljavila v korist našega in celotnega gospodarstva v teh krajih, in se zbrali na že tradicionalnem članskem srečanju, ki se je zaključilo s članskim kosilom v restavracijah naših članov na Krasu.

(s + r)

**Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"**

Pomembna pridobitev za slovenski živelj iz Devina in okolice

Pevska zbor Fantje izpod Grmade in Dekliški zbor Devin sta v nedeljo, 13. t.m., odprla svoj sedež, ki bo odslej središče pevskega in kulturnega delovanja v Devinu, a tudi za ostale okoliške vasi. Kot smo že poročali, sta zbor s prostovoljnimi delom in ob podpori slovenskih denarnih zavodov in zasebnikov ter podjetij obnovila zapuščen rastlinjak, ki je stal na dvorišču otroškega vrtca v Devinu. Zgradbo sta zbor dobila v 20-letno uporabo od devinsko-nabrežinske občinske uprave pod pogojem, da jo obnovita. To so člani zborov in nekateri prijatelji opravili, v njem pa zbor vadita vse od začetka letošnjega leta.

Arhitekt Danilo Antoni, ki je pripravil načrte za obnovitev zgradbe, je poskrbel, da je poslopje ohranilo vse svoje prvotne arhitektonske značilnosti. Zbor sedaj razpolagata z dvoranico z 80 sedeži, z večjo sejno sobo, kletjo, ki so jo uredili v vodnjaku, ki so ga bili odkrili pri utrjevanju temeljev, in s potrebnimi sanitarnimi prostori ter malo shrambo.

Slovesnost se je začela s Premrlovo priredbo Zdravice, ki sta jo zbor zapela v mešani zasedbi. Številne udeležence sta nato seznanila s potekom obnovitvenih del in z načrti pevskih zborov predsednik in pevovodja Fantov izpod Grmade Ivo Kralj in predsednica Dekliškega zbora Devin dr. Alenka Legiša. Oba sta poudarila dosedanje prostorske težave, ki sta jih zbor reševala doslej, in izrazila veliko zadovoljstvo vseh članov, da sta zbor dobila ta dom, ki bo omogočal še bolj razvejano delovanje na obali Jadrana.

Podobne misli je izrazil tudi župan Bojan Brezigar, ki je zboroma čestital za opravljeno delo in jima zagotovil nadaljnje razumevanje in podporo devinsko-nabrežinske občinske uprave.

Sledile so si čestitke in pozdravi številnih organizacij in društev, med katerimi tudi predstavnikov iz pobratene občine I. lirsak Bistrica in Zveze kulturnih organi-

zacij občine Ljubljana-Bežigrad, s katerimi zbor sodelujeta. Novi sedež Fantov izpod Grmade in Dekliškega zbora Devin je nato blagoslovil domači župnik msgr. Ivan Kretič, nakar je podpredsednik Fantov izpod Grmade Franc Antonič, ki je tudi vodil obnovitvena dela in ima s svojo navdušenostjo in vztrajnostjo odločilne zasluge, da je sedež dokončan, prestrigel trak. Zbor sta nato v mešani zasedbi zapela še eno pesem, nakar pa so si prisotni lahko ogledali ta novi dom in se s člani pevskih zborov ob prigrizku in domači pijači veselili te pomembne pridobitve za slovenski živelj, ki živi v tem delu devinsko-nabrežinske občine.

V Devinu so 12. t. m. izročili svojemu namenu obnovljeno občinsko poslopje, takojmenovano Bridarjevo hišo, kjer se bo odslej zbirala na sejah krajevna konzulta, v njej pa so našla svoj dom še nekatera športna in kulturna društva, ki delujejo v vasi. Slovesnost se je začela z nastopom pevskega zbora devinskega Jadranskega zavoda združenega sveta, sledil je pozdrav predsednice krajevne konzulte Tiziane Ferluga in nagovor župana Bojana Brezigarja. Prisoten je bil tudi deželni odbornik za okolje Angeli, ki je izrazil pripravljeno deželne uprave pri uresničevanju podobnih pobud in še posebej tistih, ki zadevajo uresničitev infrastruktur, kot so čistilne naprave in kanalizacija. Skrb za okolje je namreč prvenstvenega pomena, je poudaril odbornik Angeli. Odbornik za okolje Angeli je tudi prestrigel trak ob preurejeni stavbi, ki jo je blagoslovil domači župnik msgr. Ivan Kretič, ki je pri tem zaželel, da bi Bridarjeva hiša postala kraj, kjer se snujejo nove kulturne pobude.

—o—

NAŠE SOŽALJE

Časnikarju Miru Oppeltu in družini ter očetu g. Jaroslavu izrekata uredništvo in uprava Novega lista globoko občuteno sožalje ob prezgodnji smrti brata oziroma sina Marijana v daljnji Avstraliji.

Prijatelju na prekomorski grob namesto cvetja

Ob otožnem pritrkavanju iz domačega zvonika pospremiti ali na ramenih ponesti prijatelja na domače pokopališče je vedno žalostno opravilo. Olajšanje ob bridki uri pa le občutiš ob misli, da si prijatelja pač pospremil v poslednje zemsko domovanje, zlasti če je to v domači posvečeni zemlji, kamor boš lahko hodil obiskovat ob tihih urah spominjanja.

Prisotnost na pogrebu tudi ne more biti gola formalnost, prosojen dokaz, da smo pokojnika imeli radi in da smo mu hvaležni za to, kar je v življenju dobrega napravil; le prgišče zemlje ne more odtehtati večje ali manjše sledi, ki jo je pokojni vtisnil v svojem popotovanju med nami.

Ves ta tolažilni splet besed se razblini, če nenadoma zazvoni telefon in ti sporočijo, da je pod prekomorskim Belim križem opešalo srce dolgoletnega sošolca in prijatelja. In ti novica kapne — ironija usode — prav na Martinovo. Novica sicer ni bila nepričakovana, saj je prijatelju že več let pešala moč srčne mišice. Na Martinovo torej.

Kot hribovski študent Martinovega sploh nisem poznal, dokler me pokojni prijatelj ni pred davnimi leti popeljal prav tja, kjer se pri nas ta dan najbolj slovesno proslavlja: na Prosek, v hišo, ki bi bila morala spadati pod spomeniško varstvo, v staro lokando; ta se je z globokim obokom

odpirala na senčno dvorišče, kjer je v domači kuhinji okrog ogromnega osrednjega štedilnika stala vedno prijazna gospa Angela, Marijanova teta.

Ime Marijan Oppelt je danes med zamajskimi Slovenci verjetno znano samo tisti generaciji, ki se je šolala v prvem povojnem desetletju na slovenski realni gimnaziji v nekdanji korziški ulici, predvsem pa je znano generaciji, ki je v tistih težkih časih stopala v družbeno in politično življenje po tedaj zloglasnem slovenskem demokratičnem bregu. Marijan je nerodnemu hribovskemu sošolcu postal neke vrste starejši brat. Pokazal mi je po vinski plesni smrdečo, sicer s freskami obloženo vežo v Terezijanski četrti, skozi katero greš v stanovanje, kjer se je v tistih viharjih letih snovalo nekomunistično slovensko družbeno delovanje; kjer je vzhajala Zarja na Jadranu, kjer se je ciklostiliralo glasilo za akademski klub Jadran, ki smo si ga tedaj, ko je bilo veliko manj slo-

Blagoslovitev novogoriških orgel

Na letošnjo zahvalno nedeljo (6. novembra) je bila v župnijski cerkvi Kristusa Odrešenika v Novi Gorici slovesnost blagoslovitve novih orgel. Kot je Novi list že poročal, je ta izvrstni instrument izdelala tvrdka Vincenzo Mascioni iz Cuvia (Varese). Orgle so trimanualne in štejejo 32 registrov.

Za to priložnost je prišel v Novo Gorico upokojeni koprski škof dr. Janez Jenko, ki je najprej opravil blagoslov orgel na pevskem koru, nato pa se je pričela maša s somaševanjem. Le-tega je vodil msgr. Jenko, ki je med mašo tudi pridigal in se v svojem govoru z besedo zahvale spomnil vseh tistih, ki imajo zaslugo, da je ta sodobna cerkev dobila tako odlične orgle. Med liturgičnim opravilom sta ubrano prepevala mladinski in odrasli mešani zbor župnije Kristusa Odrešenika.

Po končani maši je postojnski dekan msgr. Vladko Pirih, sicer znan tudi kot dober poznavalec orgel in cerkvene glasbe, v poljudni obliki razložil zgradbo novogoriških orgel in prisotnim predstavil najznačilnejše registre. Za orgle je medtem že sedel prof. Hubert Bergant, ki je Piri-hovo razlago praktično dopolnil tako, da je zaigral krajše odlomke. Sledil je krajši koncertni nastop mojstra Berganta, ki je za to priložnost izbral več skladb himničnega značaja, primernih tudi za razpoloženje zahvalne nedelje. Lepa slovesnost se je zaključila s petjem zahvalne pesmi, pri katerem je sodelovalo vse ljudstvo, prof. Bergant pa je nato izvedel tokato Flora Peetersa na ta glasbeni motiv in tako še enkrat učinkovito poudaril pomen tega dneva za Novo Gorico.

M.

UMRL JE AVTOR ROZAMUNDE

V okolici Prage je v starosti 86 let umrl češkoslovaški skladatelj Jaromir Vejvoda, ki je med drugim skomponiral popularno popevko Rozamunda. Napisal jo je leta 1927, zaslovela pa je po vsem svetu v 30. letih.

venskih akademikov, vendar privoščili; kjer je od časa do časa izginil kak aktivist-provokater-informator ali kjer je čez noč od zahrbtne krogle zadet zmanjkal urednik tednika, ki se je demonstrativno imenoval Demokracija.

Marjan mi je pokazal tudi obokan, prej bunkerju kot pa tiskarni podoben rov, v katerem sem okusil hlapove vrele-ga svinca, kateri se je na predpotopnem linotypu prelival v stavke in članke — morda res preotsro formulirane — po stoenoostotni trmoglavni načelnosti? Toda to so bili časi povojne revolucionarne pijanosti prej in protikominformovske konfrontacije potem. Na območju tedanjega Svobodnega tržaškega ozemlja pa smo samostojno misleči Slovenci stali v križnem ognju vsaj treh taborov in na zapisnikih štirih obveščevalnih služb.

Marijan Oppelt je bil aktiven družbeno politični delavec tistih časov. Med zaključkom osme gimnazije in maturo sva s spo-

80-letnica Hranilnice v Doberdolu

V soboto, 12. novembra, so v Doberdolu priredili veliko slavnost. Spomnili so se 80-letnice Kmečke posojilnice in hranilnice v tej kraški vasi, ki so jo uradno ustanovili 8. aprila 1908. To okroglo obletnico so v Doberdolu praznovali pod velikim šotorom na igrišču za osnovno šolo. Uvodni govor je imel sedanji predsednik Kmečko-

V goriškem Kulturnem domu v ponedeljek, 21. t.m., ob 20.30

VTISI V DIAPOZITIVAH

Brazilija, Andske dežele, Filipini, Afrika. Posredujejo: Klanjšček M., Lutman S., Butkovič R., Petejan R., Jarc M., Sirk I., Juren I., Gergolet E. Prireditelj večera SMReKK

obrtne hranilnice v Doberdolu Andrej Gergolet. Opozoril je na glavne mejnike hranilnice in poudaril, da je šla skozi težave fašizma, vojne in prvih povojnih let ter se v zadnjem desetletju razvila v enega najpomembnejših slovenskih denarnih zavodov v zamejstvu.

Spregovoril je tudi župan občine Doberdob Lavrenčič, ki je čestital nekdanjim in sedanjim upraviteljem Hranilnice in se jim zahvalil za vse, kar je ta domači zavod naredil za razvoj doberdobske občine. Sledili so pozdravi predsednika deželne zveze kmečko-obrtnih posojilnic Marangona, predsednika bančne sekcije pri Slovenskem deželnem gospodarskem združenju Egona Krausa ter predstavnika Ljubljanske banke.

Na proslavi so predstavili tudi knjigo-zbornik »Doberdob včeraj in danes«. To delo je ob svojem jubileju izdala Kmečko-obrtna hranilnica v Doberdolu in s tem še enkrat potrdila svojo povezanost z doberdobsko stvarnostjo. Knjiga šteje več

kot 500 strani. Pri njenem oblikovanju je sodelovalo 12 strokovnjakov. Publikacijo je uredil časnikar Marko Waltritsch. Knjiga objavlja tehtne prispevke s področja zgodovine bančništva, a tudi zgodovine Doberdola in njegove širše okolice. Ob tem pa so v zborniku tudi prispevki o geološki sestavi tal, o podtalnih vodah doberdobskega Krasa, o Doberdobskem jezeru in sploh o naravnih zanimivostih te vasi in širše okolice. V knjigi je objavljeno tudi zelo zanimivo fotografsko in dokumentarno gradivo. Prav je zato, da omenimo še ostale sodelavce poleg Waltritscha. Ti so: Karlo Devetak, Rajko Nachtigall, Renato Pacor, Anton Lazar, Anton Prinčič, Slavko Bratina, Marija Ferletič, Franka Ferletič, Dario Frandolič, Vlado Klemše in Graziano Cancian. Knjigo sta predstavila urednik Waltritsch in univerzitetni profesor, zgodovinar Jože Pirjevec.

Kot je to tradicionalno na podobnih slovesnostih, so tudi v Doberdolu izročili vrsto priznanj najzaslužnejšim članom in upraviteljem hranilnice v Doberdolu. Slovesnost pa je bila res praznik za vso vaško skupnost. Pri kulturnem delu sporeda so sodelovali godba na pihala Kras, moški zbor Jezero in mešani zbor Hrast.

—o—

11. DECEMBRA KONFERENCA SSK

V nedeljo, 11. decembra, bo v novem športnem središču v Vižovljah celodnevna programska in organizacijska konferenca Slovenske skupnosti. Prireja jo deželno tajništvo, vabljeni pa so vsi strankini izvoljeni in imenovani predstavniki, člani vodstvenih organov sekcij, mladinskega, pokrajinskih in deželnega vodstva ter aktivisti.

To bo uvod v obdobje strankinih kongresov, predvsem pa priložnost za temeljito »pospravo« junjskih volitev, razgovor o organizacijskih problemih in razmišljanje o sedanjem družbenem in političnem trenutku ter o nalogah, ki jih nalaga slovenski stranki.

sojenim predvojnim avtomobilom in motornim tovornjakom opravila še tehnično delo za prve svobodne povojne volitve. In ker smo po tedanji navadi preplakatali zidove s slovenskimi lepaki, so te na enem kraju lovili fašisti, na Krasu pa kominformisti. Za nagrado je Marijan dobil naškromnejši fotoaparat, kar jih je bilo na trgu, jaz pa lepo kartonirano izdajo Prešernovih poezij.

Po maturi Marijan ni mogel misliti na nadaljevanje študija na univerzi, zaposlil se je pri avstralskem uradu, kjer so se ukvarjali s potencialnimi kandidati za izselitev na peti kontinent.

Starejši se bodo še spominjali ganljivih prizorov na Tržaški pomorski postaji, kjer tedaj niso pristajale ladje za sredozemska križarjenja, temveč ladje za enosmerno prekomorsko potovanje. Po podpisu londonskega sporazuma so bile te ladje vedno številnejše in na krmi ladje Toscanelli se je nekega dne pojavil transparent z na-

pisom »Sedaj, ko se mati vrača, sinovi odhajajo«. Zadnji Toscanelli je v Avstralijo odpeljal tudi Oppelta; nikakor ne v neznanu, saj je imel že kot tukajšnji funkcionar avstralske vlade zajamčeno delo v novi deželi. Tudi tam je začel z delovanjem med slovensko diasporo in dolgo let vodil slovensko društvo v Melbournu, kjer si je ustvaril tudi družino s slovensko izseljenko in se tam dokončno zasedel.

Ko mi je pred nekaj meseci pisal, da bi se mi zahvalil za prejeto knjigo, je z njemu lastnim smislom za humor za'ljučil: »Če misliš na moje pismo odgovoriti, piši mi, za božjo voljo, na pisalni stroji!«

Ta zadnja želja se mu bo uresničila, čeprav teh vrstic ne bo nikoli bral. Prav pa je, da ostane zabeležena v našem spominu zemlja sled človeka, ki je sicer samo nekaj let, a zato zelo intenzivno oral ledino za družbene strukture demokratičnih Slovencev v Italiji.

Rafko Dolhar

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Manjšinske študije Slovenske akademije

Evropski znanstveni sklad je dal pobudo za obširen načrt primerjalnih študij o odnosih med oblastmi in narodnimi manjšinami v Evropi v letih 1850-1940.

Ob svoji letošnji petdesetletnici je Slovenska akademija znanosti in umetnosti izdala v Ljubljani med drugim drobno, a zanimivo knjigo v angleščini z naslovom *Ethnic Groups Studies — Studije o narodnih manjšinah*. Uredil jo je profesor Sergij Vilfan, ki je v uvodni besedi tudi povedal, da so v brošuri objavljene povzetki treh študij iz Jugoslavije, ki so jih avtorji prispevali za omenjeni evropski študijski načrt.

Dr. Zmago Šmitek iz Ljubljane in dr. Duša Krnel Umek iz Kopra predstavljata študijo o narodnostno mešani, slovensko-nemški občini Vitanje v letih 1850-1940. Prof. Gazmend Zajmi iz Prištine obravnava teoretične vidike odnosov med mednarodnim pravom in notranjim ustavnim pravom, ko gre za obravnavanje narodnih manjšin. Pri tem se opira na politične izkušnje obdobja med obema vojnama.

Raziskovalka slovenske predvojne primorske zgodovine dr. Milica Kacin Wohinz iz Ljubljane predstavlja svojo študijo o slovenskih in hrvaških izvoljenih predstavnikih v krajevnih upravah in parlamentu v Italiji v letih 1918-1928.

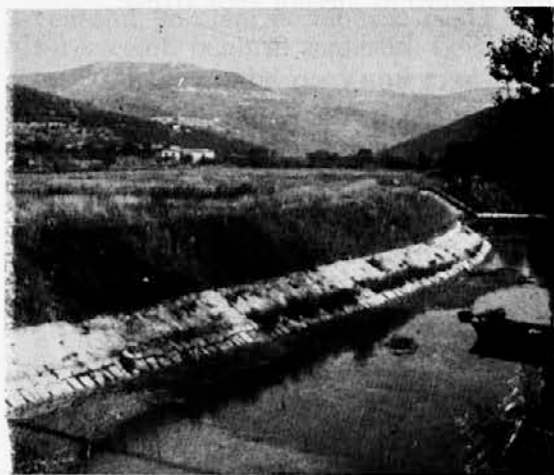
V deželnem avditoriju v Gorici bo v soboto, 19., in v nedeljo, 20. t. m.

CECILIJANKA 1988

V soboto se bo prireditev začela ob 20.30, v nedeljo pa ob 16. uri.

Obnova študije nakazuje upravno ureditev zasebene in potem Italiji priključene Primorske, obravnava volitve in postopno ukinjanje demokratičnih institucij.

Urednik publikacije Sergij Vilfan je ob koncu dodal še članek o arhivu tržaškega političnega voditelja odvetnika in poslanca dr. Josipa Vilfana. Za svoje dokumente je Vilfan zelo skrbel. Zgodnji so sicer zgoreli ob požigu Narodnega doma leta 1920. Manj je tudi listin iz let 1920-28, ko se je Vilfan preselil prej na Dunaj, potem pa v Beograd. Obdobje od leta 1928 pa je v celoti zastopano, pri tem pa ima pomemben delež Vilfanovo predsednikovanje pri Kongresnih evropskih organiziranih narodnih manjšin v letih 1925-1938. Tu je ogromno zanimivega gradiva ne le o Slovencih, temveč o vseh evropskih manjšinah. Zahodnonemški državni arhiv iz Koblenza je zato že pred leti glavino mikrofilma. Listine so zdaj urejene in dostopne v Zgodovinskem arhivu v Ljubljani, nekdanjem Mestnem arhivu. Do svoje smrti lani je zanje zelo skrbel Vilfanov sin dr. Joža Vilfan.

Uspela Hemina razstava na Koroškem

Konec oktobra se je končala »Hemina razstava« na gradu Strassburg, ki je le nekaj kilometrov oddaljen od Krke in je bil več stoletij sedež krških škofov. Grad, t.j. škofijski dvorec, so letos obnovili. V zahodnih prostorih grada pa so uredili bogato in zanimivo »Hemino razstavo«, ki je obiskovalcu osvetlila cerkveno in družbeno ter politično zgodovino na Koroškem od srednjega veka do današnjih dni. Poseben poudarek so organizatorji posvetili češčenju sv. Heme na Koroškem, a tudi v drugih deželah, med drugim na Slovenskem. Na razstavi je bilo več eksponatov izrednega zgodovinskega pomena, kot npr. romarski križ iz Kotmare vasi, ki naj bi bil iz 12. stoletja. Zanimivi so bili tudi arhivski dokumenti in listine. Organizatorjem bi lahko očitali, da bi določena pojasnila k razstavljanim listinam lahko bila natančnejša in ne bi prezrla pomena, ki ga te listine imajo za slovensko zgodovino.

Kot poročila koroški cerkveni list Nedelja, je »Hemina razstava« na gradu Strassburg obiskalo od 15. maja, ko se je začela, do 26. oktobra,

ko se je končala, skoraj sto tisoč ljudi. Dobrih 20 odstotkov obiskovalcev je bilo učencev, največ ljudi pa si je ogledalo razstavo v avgustu, skoraj 19 tisoč, in v oktobru, ko so številne šole organizirale izlete na grad Strassburg. Organizatorji so poskrbeli za vodiče, ki so poleg nemščine obvladali tudi druge jezike: slovenščino, italijanščino in angleščino. Ob razstavi je izšel tudi bogato ilustriran katalog, ki objavlja poleg znanstvenega opisa razstavljenih predmetov tudi številne študije in članke, ki osvetljujejo lik svete Heme ne le z zgodovinskega, ampak tudi iz drugih vidikov. Katalog, ki je prava knjiga, obravnava namreč tudi liturgična, narodopisna, pastoralna in ikonografska vprašanja.

VEČER V DSI

Društvo slovenskih izobražencev — Donizetijeva ulica 3 v Trstu — vabi v ponedeljek, 21. novembra 1988, na večer z rektorjem Slovenske teološke akademije v Rimu, dr. Maksimilijanom Jezernikom. Govoril bo na temo »Sprehod po slovenskem Rimu«. Začetek ob 20.30.

Beličičeva oporoka v DSI

»To je moj testament!« Tako je ob koncu ponedeljkevega večera v Društvu slovenskih izobražencev izjavil profesor Vinko Beličič o svoji knjigi zbranih pesmi »Pesem je spomin«, ki je izšla pred nekaj meseci v založbi Tabor, se pravi, v samozaložbi. O tej knjigi je spregovoril akademik, profesor Pavle Merku, ki je tako izpolnil željo samega pesnika.

Zbranemu občinstvu, ki je ob tej priložnosti napolnilo Peterlinovo dvorano, je orisal Beličičev pesniški razvoj, utemeljil izhodišča njegove poetike v narodu, veri in občutku samote ter posebno natančno spregovoril o pesnikovem jeziku, ki je vsestransko vzoren in učinkovit s pomenskega, čustvenega in muzikaličnega vidika.

Pesnik Vinko Beličič je nato z izbrano besedo povedal svoje gledanje na to knjigo in zakaj se je zanj odločil. Prebral pa je tudi eno svojih najlepših lirik *Moje Rodine*, ki jo je napisal v Milanu leta 1938, in še pesem *Na Stari gori* ter sonet *Piščalka*, ki ga je Beličič z ljubeznivo mislijo ob koncu večera posvetil svoji ženi.

Dachauski proces

Na Malem odru Mestnega gledališča ljubljanskega bo ob koncu novembra krst nove slovenske igre *Dachauski proces*, ki zlasti v zadnjem času vznemirja Slovence. Temo, ki je dolga leta veljala za nedotakljivi tabu, je dodobra obdelal že Igor Torkar v svojem napol dokumentarnem romanu *Umiranje na obroke*. V igri je dokumentarni postopek speljan do kraja, saj je besedilo sestavljeno izključno iz citatov, vzetih iz dokumentov, intervjujev, pričevanj, časopisnih poročil.

Ali je mogoče o tej temi, namreč o Dachauskem procesu, na katerem so bili leta 1948 pred vojaškim sodiščem v Ljubljani obsojeni na smrt Diehl, Oswald in tovariši povedati kaj novega? Štirideset let pozneje pa so žrtve montiranega procesa delno rehabilitirali, čeprav vse do danes njihovi sorodniki ne vedo, kdaj so jih usmrtili in kje so pokopani. Zakulisje tega tragičnega dogodka ni povsem razkrito in kaže, da nikoli ne bo, saj nekateri udeleženci, zlasti zasliševalci, o tem nočejo govoriti, pa tudi dokumentacija je zelo pomanjkljiva, dokumenti iz uradnih dosjejev so izginili neznano kam. Navzlic temu pa bo praižvedba Dachauskega procesa v Mestnem gledališču, ki se ne ukvarja z individualno odgovornostjo, temveč z opisom dejanskega stanja, prinesla nova spoznanja o tej temi.

V igralski ekipi, ki bo uprizorila udeležence Dachauskega procesa, so Tone Kuntner, Jože Mraz, Tomaž Pipan, Judita Pucova, glasbeno opremo pa je oskrbel Ilija Šurev.

Zanimanje občinstva za to predstavo je izjemno, saj sta premiera in prva repriza razprodani. Ljudje pač hočejo izvedeti vse, kar je bilo v preteklosti nasilno skrito in zamolčano.

Zarko Petan

Sodobno kmetijstvo

Oster tujek nevaren za živali

Več kot polovico prebavnih motenj pri govedu povzročajo žebliji, kosi žice in igle, zabodene v želodec, imenovan kapica. Škode zaradi zakolov v sili in poginov, ki jih povzročajo tujki, so takoj za škodami zaradi težavnih porodov in napanjanja. Najpogosteje zbolijo krave od treh do sedmih let. Največ primerov je pozimi, spomladi in ob jesenski paši. Zaradi posebnega načina jemanja krme govedo brez težav pogoltno tudi oster tujek, ki zaradi teže pade na dno kapice, katera je pri odraslem govedu velika kot moška glava in ima sluznico, podobno čebeljinemu satju. Ko se skrči, se obseg zmanjša do velikosti moške pesti. Ostri tujek se zapiči v dno kapice in jo predre. K temu pripomoreta naravno krčenje kapice in gibanje trebušne prepone. Ko tujek prebode steno kapice, zanese v trebušno votlino različne bakterije, te pa povzročijo vnetje potrebušnice. Bolezenska znamenja opazimo že po nekaj dneh. Žival preneha jesti in prežvekovati. Količina mleka se brez znamenj vnetja vimesa hitro manjša. Pogled živali je prestrašen, mišice na plečih in stegnih drgetajo, leva lakotnica je napeta, saj plini ne gredo več iz vampa. Tudi trebušna stena je napeta, žival je zaprta, iztrebke obdaja sluz. Temperatura naraste do 40°C ali več; normalna pri odraslem govedu je 39°. Žival pri vstajenju in leganju stoka.

Pri govedu, ki je pogoltnilo oster tujek, lahko z nekaterimi prijemi stopnjujemo ali sprožimo bolečino. Značilno stokanje zaslišimo, če dvignemo kožno gubo na vrhu ali če s kolom laže udarimo po spodnjem in prednjem delu trebuha, pa tudi pri udarcih po obeh straneh prsnega koša. Prizadeta žival nerada hodi navzdol, zadržuje izdih in stoka.

Živinozdravnik s posebno napravo ugotovi prisotnost železnih tujkov v kapici, vendar ne aluminijastih, medeninastih ali bakrenih. Pomaga mu tudi pregled krvi in trebušne tekočine. Največkrat je tujek zapičen v spodnjo steno kapice; če se je zapičil v levo stran, poškoduje vranico, če je predrl desno, pa poškoduje prebiralnik in včasih jetra. Najnevarnejše je, če tujek prebode trebušno prepono v smeri proti srcu, kajti to lahko povzroči travmatično vnetje osrčnika. V osrčniku se bo izločila večja količina vnetne tekočine in pritiskala na žile, ki dovajajo uporabljeno kri v srce. Zaradi tega vratni žili močno nabrekne, v podkožju pred prsnico pa se pojavi večja, hladna, neboleča testenasta otekline. V takem primeru je tudi srčni utrip živali prehitel. Bitje srca, obdanega z vnetno tekočino, povzroča slišno pljuskanje. Zdravljenje srčnega osrčnika ni uspešno, čeprav je možna operacija v levi lakotnici.

Živinozdravnik skozi rano v levi trebušni steni izvleče iz trebušne votline del stene vampa, jo pritrdi s posebnimi kleščami in odpre. Z roko seže v notranjost kapice, jo preišče in izvleče tujek. Ugotovi prirastline kapice na potrebušnico in morebitne ognjoke. Nato izprazni tekočo vsebino vampa ter zašije steno vampa. Najprimernejši čas za operacijo je dan ali dva po pojavu prvih bolezenskih znamenj. Visoka brejnost ne ovira operativnega posega, manj prikladno pa je poporodno obdobje, ker so krave občutljivejše za infekcijo. Pri približno 15 odstotkih operiranih živali moramo računati s komplikacijami zaradi vnetja potrebušnice, ki ga je povzročil tujek. Tri dni po operaciji dobiva govedo injekcije proti vnetju in dijetno krmo, ■

dalje na 8. strani

Čebula in njene sorte

Sorte čebule se razlikujejo po barvi, obliki, okusu, ostrini in vzdržljivosti skladiščenja. To predvsem zanima kupca, pridelovalec pa ceni še rodnost, odpornost proti boleznim in možnost, da jo vzgoji iz semena ali čebulčka. Poleg čebule smo do nedavna v vrtovih videli gredo šalotke, ki ima v domači rabi prednost, saj ni tako ostrina kot čebula. Čebuli dajejo značilen okus eterična olja in sladkor, kakovost pa je odvisna od količine suhe snovi, katera daje hujšo ostrino. Delno vplivajo na količino suhe snovi podnebje, zemlja, gnojenje in druge rastne razmere. Šalotka je sestavljena iz več čebul, te pa so sestavljene iz še manjših čebulic, katere so ošiljene ali okrogle, drobne ali debelejše, svetlejše ali temnejše barve. Šalotka je večletna rastlina. Razmnožujemo jo vegetativno, tako da posadimo drobne čebulice. Šalotka je odpornejša proti gnitju in uporabna vse do poletja. Glavice šalotke so proti mrazu bolj odporne kot čebulne, zato jih lahko sadimo že jeseni. Dobro bodo uspevale na obdelanih, prepustnih, peščenih ali peščenolovnatih tleh. Trajne moče ne marajo.

Šalotko sadimo za zgodnjim krompirjem, zeljem in tistimi vrtninami, ki smo jih prejšnje leto pognojili s hlevskim gnojem. Na sveže pognojnih gredicah čebulna muha šalotko močnejše napada.

Čebula je kalijeva rastlina, zato na sto kvadratnih metrov med dvakratnim dognojevanjem potrosimo 4,5 kg kalijeve soli, 2 kg superfosfata in 3 kg nitromonkala. Klor čebuli škodi, zato kalijevo sol potrosimo že jeseni, da se klor do pomladi izpere. Med sortami so ruska z debelimi glavami in velikim pridelkom, danska z okroglimi rumenimi čebulicami, rdeča jersey in domača rjava.

Z. T.

JOŽKO ŠAVLI

Nagelj - slovenska roža

Pričujoča študija je bila objavljena v Casniku 2000 v Ljubljani (1987) in spada v vrsto raziskav o slovenski simboliki, ki so izšle večinoma v Glasu Korotana, katerega je na Dunaju izdajal Iv. Tomažič. Ker gre za vsem znani slovenski znak, malokdo pa pozna, kako je nastal in se med našim ljudstvom uveljavil, objavljamo to študijo tudi v našem listu, v prepričanju, da bo zanimala mnoge izmed naših bralcev.

Ured.

V vsakdanjem življenju in v ljudskem izročilu Slovencev ni noben cvet tako cenjen kakor nagelj. In sicer v taki meri, da ga danes lahko imenujemo kar »slovenska roža«.

Kot narodna roža Slovencev spada nagelj med tista simbolična znamenja, kakršna, srečamo v različnih dobah pri mnogih narodih, verstvih in gibanjih. Med simbole, ki odražajo določena izročila in namene, zato so tudi viden znak njihove pripadnosti. Med znamenja, ki jih nosijo so-

mišljeniki neke ideje, prepričanja, pa tudi pripadniki nekega naroda.

Kako, kdaj in zakaj je nagelj postal slovenska roža? Katere rože so pri posameznih narodih najbolj priljubljene ali pa kar njihovi simboli? To je vprašanje, na katerega bomo skušali v tem spisu čim boljše odgovoriti.

Simbolika cvetja izhaja še iz predzgodovine. Že od davna pomeni cvet človeku nekaj vzvišenega, božjega, svatovsko oblačilo narave, ki napoveduje njen sad. Vsak cvet je oblikovan simetrično, geometrijsko popolno, in vendar ni na njem ničesar togega, marveč sama milina in ljubkost. Bogastvo cvetnih oblik, njihovih barv v vseh mogočih odtenkih, je naravnost neizčrpno. Odsev izgubljenega raja!

Cvetovi, ki svoje čase odpirajo soncu, naznanjajo pomlad, prebujajočo se naravo. Podobno kot v primeru dreves so bili ljudje tudi o cvetovih že v najstarejših časih prepričani, da se v njih nahaja duša.

Bogastvo cvetov in njihov čudoviti vonj sta pričarala vzdušje slavnosti, praznika, veselja nad življenjem. Zato je ljudstvo z rožami krasilo templje, oltarje, kipe božanstev in junakov. Iz rož so spleтали kite in vence, jih nosili na sebi, potresali s cvetjem procesijam pot, krasili grobove. Cvetje jim poleg tega ni bilo le za okras, imelo je tudi zdravilno moč in varovalo naj bi jih pred hudimi duhovi.

V krščanstvu pomeni cvetje upanje na vstajenje, na večno pomlad in na veselje v nebeškem rajju. Kristus sam je Cvet na mladiki, ki je bila pognala iz korenine Jesaja (Jes 11.1). Ta Cvet se je zdel za kratak čas ovenel v trpljenju in smrti; z vstajenjem pa je minila zima nevere in pregrehe, prinesel je pomlad življenja po milosti in kreposti. (1)

Simbolika cvetja

Pri posameznih narodih zadobijo nekatere rože posebno simboliko. Poosebljajo posamezne kulture, določeno deželo, njeno življenje, izročila in verovanja. V tem

(1) D. Forstner, Die Welt der christlichen Symbole, Innsbruck 1982, str. 181 (Blumen)

V petek, 25. novembra 1988, celovečerni koncert ansambla narodno zabavne glasbe

»LOJZE SLAK«

Prireditev bo v Kulturnem domu v Gorici, ul. I. Brass 20, s pričetkom ob 20.30.

VABLJENI!

Predprodaja vstopnic v Kulturnem domu: tel. 33288.

Oster tujek nevaren za živali

■ nadaljevanje s 7. strani

set dni po operaciji pa se lahko odstranijo šivi. Če se lastnik za operacijo ne more odločiti, dvignemo prednji konec sumljive živali, saj za četrto metra s posebnim lesenim odrom ali pa pod prednje noge namečemo gnoj, nabit s slamo. Na tem dvignjenem ležišču mora žival ostati vsaj 14 dni, pa tudi več, kar za visoko breje živali ni primerno. Tri dni naj govedo strada, dobiva naj le vodo, lanen sluz ali malo kuhane ješprenja. Živinozdravnik naj predpiše zdravila, ki ustavljajo ali preprečujejo vnetje trebušne votline, kar pa nič ne pomaga, ker je tujek še naprej v kapici.

Pomembno je preprečevanje bolezni. Jasli ali krmilno korito po vsakem krmljenju je treba dobro očistiti. Iz lesenih delov je treba populiti vse štrleče žeblice. Bale sena ali slame morajo biti povezane s špagom. Iz hleva in gnoja odstranimo žico, da je ne bi z gnojenjem zanesli na travnik ali njivo, na kateri sejemo silažno koruzo, kaj-

ti stroj za pobiranje silaže lahko žico naseka na manjše kose. Pozimi je pomembna oskrba z rudninami, da preprečimo lizavost, zato priporočamo namestitev posebnega magneta s plastičnim ohišjem v kapico, ker bo ta priklenil večino kovinskih tujkov. Magnet deluje več let in ne moti ne apetita ne prežvekanja. Z roko ali posebnimi kleščami ga potisnemo govedu globoko v gobec, da ga požre. Izdatek je dosti manjši kot strošek za operacijo in zdravljenje.

Z. T.

MADŽARSKA IN SEVERNA KOREJA

Severna Koreja je odpoklicala svojega veleposlanika v Budimpešti v znak protesta proti sklepu madžarske vlade, da vzpostavi redne diplomatske stike z Južno Korejo. Kot je povedal glasnik budimpeštanske vlade, je severnokorejski veleposlanik Kim Pyong Il, ki je sin severnokorejskega diktatorja, že odpotoval v domovino. Madžarska je prva vzhodna evropska država, ki je obnovila diplomatske stike s Seulom.

primeru določen cvet ni samo neke vrste narodna roža, temveč božja rastlina. Spominja na nadnaravno, na božje stvarstvo, njegovo naklonjenost deželi in njenemu vladarju.

V starem Egiptu je v tem pomenu zavzemal med vsemi rožami prvo mesto sinje obarvani in dišeči *lokvanj* (nymphhea). Ob daritvah v čast božanstvom ni smel nikoli manjkati. Njegov lik je predstavljal Egipt, dar Nila. Upodabljali so ga zato povsod, na vazah, na glavičih stebrov, nosili vrezanega na amuleti, spletali iz njegovih cvetov vence. Gostu so ob vstopu v hišo izročili lokvanjev cvet. In vsak Egipčan je hrepenel po tem, da bi nekoč, po svoji smrti, sam postal blesteči lokvanj na vrtu sončnega boga Ra. (2)

V bajeslovju Indije ima lokvanj rdeče barve še danes prvenstveno vlogo. Po hindujskem verovanju je sam Višnu, božanstvo vsega počela, počival na površju vesoljnega vodovja; iz njegove popkovine pa je pognal in vzcvetel lokvanj, v katerem se je pojavil Brahma, stvaritelj sveta. V indijskih Vedah je lokvanj zato že od davnina simbol duševnih globin človeka, njegovega srca. Prizori, v katerih zlati sončni žarki božajo mirne vode, na katerih zacvetijo lokvanji, prevevajo vso indijsko knji-

ževnost. Sonce in lokvanj, izmed katerih prvo obuja drugega, sta simbol večne ljubezni, ki je nobena daljava ne more ohladiti. (3)

V stari Asiriji je *lilija* (lilium) simbolizirala kraljestvo. Kot znak kraljev in knezov jo srečamo tudi v Knososu na Kreti (1550 pr. Kr.). Pa tudi potem pri Grkih, pri Izraelcih za časa Mojzesa ter pri Rimljanih (kot simbol prestolonasledstva). (4) Od zgodnjega srednjega veka dalje se stilizirana lilija nahaja v grbu francoskih kraljev kot njihov znak. Bogata je njena simbolika tudi v krščanstvu. Sv. pismo jo v prisposodobah imenuje »lilija na polju«. Redno je prisotna na podobah Oznanjenja.

Iz Perzije izvira *vrtnica* (rosa), naš domači gartrož. Perzijska mesta so obdajali obsežni nasadi vrtnic. Najbolj pa se je ta roža uveljavila v starem Rimu, kjer je bila kita iz njenih cvetov nagrada tistim, ki so se izkazali v vojskovanju. Rimljani so z vrtnicami krasili slavnostne vozove, v slavnostnih povorkah so jih metali na pot zmagovitim vojskovodjem. Vrtnica jim je bila tudi cvet veselja in ljubezni.

V krščanstvu se ta roža pojavlja v številnih prizorih, kjer simbolizira, med drugim, zaradi svojih trnjev, Kristusa v njegovem trpljenju. (5) Na Angleškem (6) je

ŠAMIR SESTAVLJA NOVO VLADO

Izraelski predsednik Herzog je poveril voditelju stranke »Likud« Šamirju nalogo, da sestavi novo vlado. Vse kaže, da se bo Šamir odločil za koalicijo in bo v vlado sprejel predstavnikove desničarskih in verskih strank. Na ta način bo lahko razpolagal v parlamentu s 63 glasovi od skupnih 120. Na državno-zborskih volitvah, ki so bile prvega novembra, ki je Likud zagotovil 40 poslancev, medtem ko so jih laburisti izvolili 39. Po razgovoru s predsednikom republike je Šamir na tiskovni konferenci pozval vse stranke, naj podprejo njegovo prizadevanje za sestavo nove vlade. Pri tem ni izključil možnosti ponovnega dogovora z laburisti, s katerimi je »Likud« vladal v preteklih štirih letih. Glavna naloga nove vlade bo zagotovitev miru na Bližnjem vzhodu in sporazum s sosedi. V izjavi za francoski radio pa je dejal, da sklepi narodnega sveta Palestincev v Alžiru nikakor ne bodo spremenili izraelske politike do bližnjevzhodnega vprašanja.

vrtnica znak kraljevske hiše, z imenom »roža Tudor«. Sestavljena je iz bele vrtnice (hiša York) ter rdeče vrtnice (hiša Lancaster) v enoten vet.

V stari Grčiji je za sveto rožo veljala *vijolica* (viola), simbol ponovno se prebujajoče zemlje. Vijolice so gojili zlasti po Atiki, delali iz njih vence ter jih prodajali v mesta. Atene so sploh bile »kronane z vijolicami«. Vence vijolic so nosili še zlasti za praznične priložnosti. Otrokom, ki so dopolnili tretje leto, so na določen dan nadedli vence iz vijolic, kot znak življenja, kar so ob veliki otroški umrljivosti preživeli kritičen čas. - V krščanstvu so vijolice zaradi svoje temne barve in blagega vonja prisposodba ponižnosti. (7)

(Dalje)

(2) G. Tergit, Kaiserkron und Peonien rot: Kleine Kulturgeschichte der Blumen, 1958 - it.

(3) G. Tergit, itm., str. 18

(4) D. Forstner, itm., str. 183 (Lilie)

G. Tergit, itm., str. 20

(5) D. Forstner, itm., str. 185 (Rose)

G. Tergit, itm., str. 21, 35-40

(6) O. Neubecker: Heraldry, sources, symbols and meaning, 1976 - it. prevod: Araldica, origini, simboli e significato, Milan 1980, str. 133

(7) G. Tergit, itm., str. 24

D. Forstner, itm., str. 188 (Veilchen)